

2004-03-17, Folkbildningsförbundets sammanfattning av:

FOLKBILDNING I BRYTNINGSTID -

EN UTVÄRDERING AV STUDIEFÖRBUND OCH FOLKHÖGSKOLOR SOU 2004:30



Folkbildningsförbundet sammanfattar:

FOLKBILDNING I BRYTNINGSTID - en utvärdering av studieförbund och folkhögskolor SOU 2004:30

Den verksamhet som folkhögskolor och studieförbund bedriver med statsbidrag uppfyller de intentioner som staten har med bidraget till folkbildningen.

En fri och oberoende folkbildning innebär att folkbildningens organisationer själva utformar mål och bär ansvaret för sin verksamhet samt för uppföljning och utvärdering.

Den ordning, som tillämpats från 1991 har fungerat väl.

Ännu tydligare än hittills bör det klargöras att regeringen anger motiven för ett statligt stöd till folkbildningen. Dessa motiv bör främst vara av ideologisk karaktär.

Motiven ska sökas i den samhälleliga funktion folkbildningens förväntas fullfölja och som bärs upp av verksamhetens förankring i idéer och värderingar, som i sin tur lever inom det civila samhällets olika delar.

Folkbildningsrådet bör som hittills ansvara för en fortlöpande rapportering som ger en så god bild som möjligt av den verksamhet som folkhögskolor och studieförbund bedriver.

Utredningen bedömer att det även i fortsättningen krävs mer omfattande, av regeringen initierade, utvärderingar av folkbildningens organisationer och deras verksamhet.

Det återstår en del att göra när det gäller ett mer jämlikt förhållande mellan olika parter både i styrelser och på ledande tjänster inom studieförbunden och folkhögskolorna. Särskilt besvärande i detta perspektiv är den mycket låga andelen personer med utländsk bakgrund och personer med funktionshinder.

Både studieförbund och folkhögskolor bör på ett mer medvetet sätt forma verksamheten för de särskilt viktiga målgrupperna så att deltagarnas behov, förväntningar, kulturella bakgrund, tidigare kunskaper och erfarenheter görs synliga.

Folkbildningens roll i integrationssammanhang får inte överdrivas. Att i ett mångkulturellt samhälle skapa likvärdiga möjligheter för alla grupper är inte främst en fråga för folkbildningen.



Folkbildningen och 90-talet (Kap 2)

Omvärlden

På tio år har stora förändringar skett på utbildningsområdet. Sammanfattningsvis har dessa inslag dykt upp på utbildningsområdet: Fristående skolor, kvalificerad yrkesutbildning, kunskapslyftet, vidgad rekrytering till högskolan, kommunala lärcentra. Alla dessa berör studieförbundens verksamhet antingen genom att studieförbunden är aktörer inom området eller får konkurrens från andra aktörer.

Redan ett år efter införandet av det nya statsbidragssystemet, 1992, gjordes ingrepp i det allmänna folkbildningsanslaget genom besparingar. Istället tillkom ett särskilt anslag som skulle användas för verksamhet som riktades till personer som var eller riskerade att bli arbetslösa. Till skillnad från folkhögskolorna fick studieförbunden under åren fram till 1997 endast i begränsad omfattning del av dessa medel.

Fr.o.m. 1997 fick folkhögskolorna, men inte studieförbunden, särskilda medel inom den femåriga utbildningsstatsningen på ett nationellt kunskapslyft för vuxna.

Studiecirklar och Kulturprogram

Som mest hade studieförbunden 336 000 cirklar 1999. 2002 var de nere på knappt 317 000.

	1991/92	2002
Antal studiecirklar	323 335	316 843
Antal deltagare	2 828 779	2 597 518
Antal studietimmar	10 802 954	13 411 984
Antal deltagare/cirkel	8,7	8,2
Antal studietimmar/cirkel	33,4	42,3

Studiecirkelverksamheten 2000 motsvarade 89 600 helårsstuderande. Det innebar att studier i studiecirkel hade större omfattning än all personalutbildning.

Från att ”annan gruppverksamhet” 1991/92 omfattade 9 300 arrangemang med 148 000 deltagare har verksamheten ökat till 65 200 arrangemang med 720 800 deltagare 2002.

1992 uppgick antalet kulturprogram till 95 000. Omfattningen har ökat kraftigt och 2002 uppgick antalet program till 215 000 med tillsammans 15,5 miljoner deltagare.

Trender i cirkelämnen: musiken och föreningskunskapen ökar medan hantverket, fackliga studier och språk minskar.

Studieförbunden

SISU har sedan det bildades 1986 fortlöpande ökat sin verksamhet och var 2002 det fjärde största förbundet med 36 900 cirklar, Studieförbundet har också en i stort sett obruten tillväxt. Med 37 000 cirklar 2002 var Studieförbundet tredje största förbundet. I båda fallen tycks tillväxten hänga samman med att man har goda kontakter i yngre åldersgrupper. FBR:s deltagarundersökning visar att dessa båda förbund har den klart lägsta medelåldern bland deltagare.

De tre förbund som minskat hade alla en stor andel språkcirklar och i fallet Mbsk även en stor andel cirklar i konsthantverk. När dessa ämnen minskat har också en del av underlaget för de här förbunden urholkats.

De kvinnliga deltagarna är något fler än de manliga, 60 procent mot 40. I åldersgruppen 15-25 år är andelen manliga deltagare större än den kvinnliga.

Deltagarna

Deltagarnas medelålder ökade under perioden 1995-2000 med drygt två år till 47,8 år. Andelen cirkeldeltagare i åldern 15-24 år är lika stor som i hela befolkningen, 14%.



Två utbildningsgrupper var överrepresenterade jämfört med befolkningen: de med högst nio års grundutbildning och de med eftergymnasial utbildning omfattande mer än tre år.

Tre av fyra deltagare i studiecirkelarna 2000 hade varit med i cirklar tidigare. Var fjärde deltog i sin första cirkel.



Folkbildningsrådet (Kap 3)

FBRs roll

Folkbildningsrådet har väl fyllt de förväntningar som kunnat ställas från staten. Rådets dubbla uppdrag har inte påverkat dess myndighetsutövande roll negativt.

Utredningen ser ingen anledning att ändra på förhållandet att FBR är en ideell organisation med myndighetsuppgifter. Denna särställning måste respekteras både av staten och av rådets medlemmar. Modellen fungerar väl både ur statens och medlemmarnas perspektiv.

Folkbildningsrådet har blivit en etablerad aktör både i sin myndighetsroll och som främjare av svensk folkbildning. Det innebär inte att diskussionen om ”balanspunkten” mellan myndighetsuppdrag och medlemsuppdrag skulle vara ointressant. Den avvägningen måste ständigt hållas levande för att ge rådet en nödvändig legitimitet. Det är en uppgift för både rådet och dess medlemmar att bevaka.

Bidragsfördelning

Bidragsmodellerna har följt statens intentioner, men bidragstilldelningen när det gäller studieförbunden borde på ett bättre sätt ha följt verksamhetsutvecklingen.

Angående bidragsmodellen säger SUFO följande:
Effekterna av målgruppsbidragen är svåra att bedöma.
Leder bidraget till integration eller segregation?
Innebär det en mer målinriktad verksamhet för dessa grupper?
Innebär det utökad rekrytering från målgrupperna?

Bidragsmodellen är enbart baserad på omfång.

UTMANING

När det gäller studieförbunden anser vi att bidragstilldelningen på ett bättre sätt borde ha följt verksamhetsutvecklingen.

Det finns anledning att diskutera och utveckla vad som kännetecknar god folkbildning. FBR bör pröva möjligheterna att få fram ett bredare underlag beträffande bidragsfördelningen. Nuvarande endimensionella mått har betydande nackdelar. Inför framtida bidragssystem måste rådet fundera över hur en bättre balans i bidragstilldelningen kan uppnås mellan ökande och minskande verksamheter. Detsamma gäller frågan om hur nya deltagare bereds tillträde till folkbildningen.

Folkbildningsrådet borde pröva möjligheterna att påskynda arbetet med nya bidragsregler.

Utvärdering och uppföljning

Rådets utvärderingsarbete har inriktats mot och genomförts på ett sätt som tillför både staten och folkbildningen själv ökade kunskaper om verksamheten.

Statens riktlinjer till rådet har tonats ner på senare år när det gäller kraven på återrapportering. Det är rimligt att staten som bidragsgivare uttrycker önskemål om återrapportering av uppgifter för att få en bild av hur verksamheten bedrivs och utvecklas.

Statens syften med stödet till folkbildningen har främst en ideologisk funktion som visar den övergripande inriktningen av och motiven för stödet. De ger därmed en stor frihet åt studieförbund och folkhögskolor att själva formulera sina egna mål.

FBR har under de senaste åren agerat med större kraft när det gäller kontroll och tillsyn – med förtydligade och ökade krav på redovisningar.

Folkbildningsrådet har spelat en avgörande roll när det gäller att stimulera till och utveckla ett utvärderingsarbete inom studieförbund och folkhögskolor.



Effekter av ekonomiska förutsättningar (Kap 4)

Sedan statbidragsreformen 1991 har de ekonomiska förutsättningarna för folkbildningsverksamheten förändrats påtagligt. Det offentliga stödet har minskat och kostnaderna ökat. För folkbildningens organisationer har det varit nödvändigt att öka intäkterna från andra källor.

Efter en viss nedskärning i början av 1990-talet ligger det allmänna statsbidraget till folkbildningen 2003 något över 1991/92 års nivå. Om hänsyn tas till den allmänna kostnadsökningen har emellertid stödet minskat med omkring 20 procent.

Skilda förutsättningar för folkhögskolor och studieförbund

Utformningen av statens stöd till folkbildningen har inneburit att folkhögskolor och studieförbund fått skilda förutsättningar för sin verksamhet. Folkhögskolorna har fått del av riktade bidrag från staten.

Det är uppenbart att det offentliga stödet spelar en stor roll för finansieringen av folkbildningsarbetet.

Studieförbundens ekonomi

Statsbidraget utgjorde 2002 30 % av lokalavdelningarnas intäkter. Kommunbidraget utgjorde 13 %. Resultatet har försämrats kraftigt de senaste två åren. 2002 redovisade avdelningarna ett underskott om 97 mnkr. SUFO konstaterar en begränsad höjning av deltagaravgifternas andel av intäkterna.

Det egna kapitalet i avdelningarna uppgick till ca 1 mdkr. Samtidigt är de årliga personalkostnaderna ca 1,9 mdkr.

År 2003 var statsbidraget till studieförbunden 45 mnkr mer än 1991/92.

En KPI-omräknad ökning skulle ha varit 250 mnkr.

Studieförbunden har för att genomföra oförändrad verksamhet varit tvungna att rationalisera och sänka sina kostnader i takt med inflationen.

År 1991/92 var statsbidraget i genomsnitt 102 kr/timme. År 2002 var motsvarande belopp 77 kr/tim och 2003 var det 81 kr/timmen.

Ett generellt intryck är att de studieförbund som hade en betydande verksamhetsökning under perioden förlorade mest i bidrag per timme, medan förbund som minskade verksamheten eller visade en måttlig ökning drabbades mindre.

Studieförbundens totala omsättning 2002 uppgick till närmare 5 mdkr (inkl alla led) . 65% utgjordes av avdelningarnas statsbidragsberättigade folkbildningsverksamhet. Övrig verksamhet 9%, studieförbunden centralt 8 %, distrikten 7 %).

Den samlade omsättningen för verksamhet (inklusive bolag) som inte var statsbidragsberättigad folkbildning uppgick till ca 1 mdkr eller 20% av studieförbundens totala omsättning. De fyra största aktörerna svarade för nästan 90% av denna omsättning.

Det är vanligast med offentliga uppdragsgivare.

Risk för försvagad roll som bildningsorganisationer

Om studieförbunden utvecklas mot att bli entreprenörer åt andra riskerar de att försvagas i sin genuina roll som bildningsorganisationer.

Utredningen redovisar studieförbundens uppfattning att ämnesinriktningen i övrig verksamhet stämmer med förbundens profil och bygger på befintlig ledar- och lärarkompetens. Folkbildningspedagogiken prövas på nya områden, när nya målgrupper, nya nätverk skapas och verksamheten bidrar till respekt för studieförbundens folkbildningsverksamhet.



Verksamhetsekonomi - verksamhetsutveckling

Trots krympande ekonomi ökar studieförbundens verksamhet, vilket i grunden är glädjande. Samtidigt väcker det frågor när man till oförändrad eller sjunkande total kostnad kan höja antalet rapporterade studietimmar på det sätt som skett. Det kan vara en oönskad följd av Folkbildningsrådets grunder för fördelning av statsbidraget och ett bristande genomslag för en folkbildningsideologisk syn på studiecirkeln. Detta kan ha lett till att lokalt ansvariga tagit lätt på sitt ansvar som anordnare.

Allt folkbildningsarbete som ligger till grund för statsbidrag måste organiseras och genomföras på ett sådant sätt att studieförbundet kan ta det fulla ansvaret för verksamheten och stå för dess folkbildningskaraktär.

Även för studiecirkel som genomförs i samarbete med medlemsorganisationer eller andra måste ansvariga på studieförbundet ha full insyn och kunna ställa sådana krav på uppläggningsförutsättningar för ett framgångsrikt studiearbete säkras. Motsvarande gäller givetvis också verksamheten med kulturprogram.

I ett tioårsperspektiv har antalet bidragsgrundande timmar ökat med 40% (en sammanvägning av studiecirkel, annan gruppverksamhet och kulturprogram med samma vikter som i bidragsfördelningen).

UTMANING

Den kraftigt ökade verksamheten genomförs till samma eller lägre totala kostnader. SUFO menar att det väcker frågan – hur är detta möjligt?

Effekter på rapporteringen

Bidragssystemet leder till att avdelningarna blir angelägna att rapportera verksamheter som har så låga kostnader som möjligt. Det kan gälla t ex att förlängd studietiden i en cirkel, öka mängden cirkel med 0-arvoden.

Mer än 2/3 av deltagarna deltar i en studiecirkel inom föreningslivet eller ”kamratcirkel”.

UTMANING

Det finns en risk att studieförbunden inkorporerar och rapporterar verksamheter utan att man medverkar i tillkomsten av den eller tar ansvar för uppläggning och genomförande. Problemen borde belysas bättre.

En nyckelfråga är avgränsningen mot föreningsaktiviteter eller verksamhet i samverkan med samhällsinstitutioner.

UTMANING

Har studieförbunden tagit lätt på sin roll som anordnare?

Finns det brister i genomslag för en folkbildningsideologisk syn på studiecirkeln? Ansvariga för verksamheten finns på längre avstånd från den.

Folkbildningsrådet måste i sitt löpande arbete uppmärksamma förhållandena med ökad verksamhet – minskade resurser. Kommande statliga utvärderingar bör fördjupa sig i problematiken

Studieförbunden bör ge ökad personalutbildning i folkbildningsideologiska grunder och anordnaransvar.

Marknadsanpassning eller ej?

SUFO redogör för en studie av Företagsekonomiska institutionen Göteborgs universitet. Den avser tre avdelningar inom tre olika kommunstorlekar från tre olika studieförbund.



De preliminära resultaten pekar på att det sker en förändring av den egna identiteten när man engagerar sig i uppdragsutbildning. Man håller fast vid sin roll som folkbildare men omtolkar rollen så att den passar de nya sammanhangen. Innehållet vidgas (t ex står arbetsmarknadens behov mer i centrum) och istället anges folkbildningens arbetsformer som avgörande.

Inget tyder på att annan verksamhet (utom undantagsvis) kommer att ge några väsentliga bidrag till en förbättring av det ekonomiska läget.

UTMANING

Det finns anledning för aktörerna att uppmärksamma samspelet mellan folkbildning och annan verksamhet. Möjligheter till en positiv växelverkan finns men också risk för att folkbildningsverksamheten ställs åt sidan.

Kommunbidraget

Kommunbidraget år 2003 uppgick till 441,5 mnkr. 1991 års bidrag omräknat med KPI skulle ha uppgått till 810,7 mnkr. Det kommunala stödet har således nästan halverats.

Minskningen av det kommunala stödet har lett till att förutsättningarna för människor att få del av folkbildningen minskat väsentligt.

Kommunerna brister i ansvar

SUFO konstaterar att kommunerna inte fullt ut tagit sin del av det nationella ansvar för folkbildningens möjligheter som regering och riksdag uttryckt.

Studieförbundens storavdelningar

En utveckling sker mot två organisationsled, med färre juridiska enheter men med drygt tusen lokalkontor ("lokalavdelningarna" är 460). En följd av att storavdelningar bildats är att folkbildningen blivit mindre synlig i många människors närmiljö. Det blir svårare för intresserade att få kontakt med ett studieförbund och möjligheten minskar för många människor att delta i folkbildningen.

SUFO pekar på fler fördelar och nackdelar med utvecklingen:

Fördelar: Det blir möjligt för studieförbunden att formera arbetslag och arbeta mer rationellt.

Nackdelar: Glesare lokala kontaktnät, minskade möjligheter att informera kommunerna.

UTMANING

Det är angeläget att studieförbund och kommunerna tillsammans söker finna vägar att förbättra kontakterna. Avgörande ska vara den verksamheten som bedrivs och inte var styrelse och personal har sin hemvist.

SUFO pekar också på ett utökat samarbete med lokala medlemsorganisationer för att förtäta nätverket.



Folkbildningen och kulturen (Kap 5)

Folkbildningen spelar avgörande roll för kulturlivet

Studieförbund och folkhögskolor spelar en mycket viktig roll för ett brett och varierat lokalt kulturliv. Verksamheten bidrar tveklöst till att de kulturpolitiska målen nås.

Folkbildningen står för ett brett och varierat kulturutbud och bidrar till ökad delaktighet. Verksamheten ger också rika tillfällen till eget skapande.

Utanför de större städerna är folkbildningens organisationer ofta de främsta arrangörerna av konserter, teaterföreställningar, utställningar mm. Studieförbundens verksamhet är av stor betydelse för att vidmakthålla att ett utbud också är tillgängligt på mindre orter. Det är önskvärt att folkbildningen i samverkan och med stöd av kommunen även i fortsättningen kan ha en framträdande roll som arrangör.

UTMANING:

Omfattningen av verksamheten inom kulturområdet har ökat de senaste 10 åren när det gäller antalet studietimmar, däremot har antalet deltagare per studiecirkel minskat. Det finns därmed anledning att se över verksamheten mot bakgrund av bidragsmodellens effekter och studieförbundens ekonomi.

UTMANING:

Det finns anledning för studieförbunden att fundera över i vilken utsträckning man lockar till sig nya grupper, utanför det egna nätverket och det etablerade kulturlivet. Det finns också anledning att fundera över kulturverksamhetens innehåll ur ett ideologiskt perspektiv.

Det lokala perspektivet

Det finns anledning att känna oro för studieförbundens möjligheter att även i fortsättningen kunna fylla sin roll inom det lokala kulturlivet. Minskande bidrag, ökande kostnader, färre lokalkontor bidrar till sämre möjligheter för förbunden att erbjuda verksamheter och att de som anordnare blir mer osynliga.

När utbudet av kulturcirkel och kulturprogram minskar finns det ingen annan aktör som har möjlighet att fylla det tomrum som uppstår. Både för medborgarna och lokalsamhället innebär det en förlust, inte bara ur kulturpolitiskt perspektiv utan också därför att verksamheten som sådan har så många andra värden för deltagarna och därmed för samhället.

UTMANING:

För studieförbunden återstår en del att göra när det gäller att göra verksamheten synlig, t.ex. i årsberättelserna. En del statistik redovisas men man ser sällan beskrivningar i text.

Kommunerna brister i ansvar

Studieförbundens uppdrag är av lokal karaktär, men trots det så svarar kommunerna för en betydligt mindre andel av samhällsstödet än staten. Studieförbundens kulturverksamhet har mycket olika förutsättningar runt om i landet. I kommunförbundets rapport "Krafter i samspel" sägs att kulturpolitik måste innebära att man anlägger ett kulturellt perspektiv på all verksamhet i kommunen.

Kommunerna bör i högre utsträckning bidra med resurser i form av lokaler. Kommuner med noll-taxa är försvinnande få. Tendensen tycks vara att kommunerna höjer hyrorna.

Praktisk-estetisk verksamhet

Utredningen vill understryka den praktiskt-estetiska verksamhetens värde både i studieförbundens cirkel och i folkhögskolornas kurser. I en tid då värderingen av kunskap och kompetens inriktas på teoretiska studier är det angeläget att folkbildningen fortsätter att erbjuda möjligheter till eget skapande.

Ökad kunskap och medvetenhet om kulturens roll



I diskussionen om vård, skola och omsorg lyfts sällan kulturens värden fram. Därför är det angeläget att betona samhällsnyttan också när det gäller studieförbundens kulturcirklar och kulturprogram. Dessa värden är svåra att uttrycka i ekonomiska termer men för lokalsamhället menar vi att verksamheten i ett längre perspektiv är nyttig. Den kunskap som erövrar, den upplevelse som den sociala gemenskapen och tillfredsställelsen av eget utövande ger och de mötesplatser, särskilt för kvinnor och för unga män, som cirklarna utgör ur demokratiskt perspektiv kan i hög grad ses som samhällsnyttig. Kulturprogrammen kan spela en liknande roll genom att tillföra publiken både avkoppling, engagemang och eftertanke.

UTMANING:

Ökad kunskap och medvetande om kulturens roll behövs även inom folkbildningen. Det är viktigt att cirkelledarna får kvalificerad ledarutbildning och att folkbildningen i högre utsträckning tar del av centrala policydokument mm.

Folkbildningen och amatörkulturen

Amatörkulturens föreningsliv är mycket omfattande, vilket gör att det inte är rimligt att förvänta sig att studieförbunden i en krympande ekonomi ska kunna öka sina insatser på detta område. Det är inte heller utvecklande för amatörkulturen av samma skäl.

Amatörkulturens organisationer behöver för sin utveckling ett eget organisationsstöd på central nivå, som gör det möjligt att med kraft främja utvecklingen av det lokala föreningslivet.

På lokal nivå är det naturligen kommunerna som tar ansvar för att stödja föreningslivet. Det är dock i hög grad önskvärt att det klargörs var det nationella politiska ansvaret för amatörkulturen ligger.



Effekter för deltagare och lokalsamhället (Kap 6)

Deltagande och deltagare

Det finns inget som tyder på att deltagandet i svensk folkbildning avtagit under de senaste åren. Utredningen ser det som en väsentlig tillgång för samhället som helhet att folkbildningens organisationer lyckats uppnå och bevara ett brett deltagande.

I studiecirkelarna återfinns deltagare i alla åldrar, från tonåringar till de allra äldsta. Att så många människor i övre medelåldern och efter uppnådd pensionsålder ges en möjlighet att delta i studier är av stort värde inte minst ur ett perspektiv av livslångt lärande.

Studieförbunden har en bra kontakt med dagens ungdom, men en viss snedvridning finns inom åldersgruppen 15-25 år. Män i den åldern är överrepresenterade bland cirkeldeltagarna medan unga kvinnor är betydligt färre.

UTMANING

Unga kvinnor måste kunna erbjudas intressanta studiemöjligheter inom folkbildningens ram och för unga män bör ett bredare ämnesregister kunna prövas.

Samverkan med föreningsliv

Studieverksamheten organiseras i hög grad inom ramen för ett sammanhang, föreningsliv eller annat. Det är positivt att folkbildning och föreningsliv ömsesidigt kan stötta varandra.

UTMANING

Studieförbunden bör uppmärksamma att de som står utanför föreningslivet eller har en begränsad social kontakt riskerar att hamna utanför folkbildningen.

Arbetsformer

Folkbildningens arbetsformer ska ge uttryck för demokratiska värderingar, varje deltagare ska ses som en resurs och studierna kännetecknas av dialog.

Folkbildningen präglas av en demokratisk grundhållning, som slår igenom i synen på individen och dennes värde. Inte minst i studiecirkeln finns förutsättningarna för en demokratisk samtalskultur som har ett betydande värde för demokratin. Men bilden av arbetssätt och lärande inom folkbildningen så som den framträder i de studier som utredningen har tagit del av stöder inte entydigt bilden av folkbildningens unika och demokratiska arbetssätt.

UTMANING

Studieförbunden bör mer än hittills ta aktivt ansvar för arbetsförhållandena i de enskilda studiecirkelarna. Det finns skäl för folkbildningens företrädare att pröva hur väl verkligheten svarar emot den bild av folkbildningens unika karaktär som man ger i målbeskrivningar och andra dokument

Informations- och kommunikationsteknik

Inom folkbildningen pågår en positiv utvecklingsprocess ifråga om användning av informations- och kommunikationsteknik, IKT.

UTMANING

Utvecklingen att slå vakt om vad som uppfattas som unikt för folkbildningen bör fortsätta och präglas av samma strävan att hålla fast vid folkbildningens traditionella värden.



Folkbildningen - resurs för alla

Folkbildningen ger viktiga bidrag till att bevara och utveckla ett demokratiskt samhälle. Folkbildningen berör många olika samhällsgrupper och alla åldrar. Ingen annan studie- eller utbildningsverksamhet uppvisar samma bredd. Folkbildningen är en resurs som står till hela folkets förfogande. Det ställs inga krav på bakgrund eller tidigare kompetens för att delta. Redan i detta ligger ett starkt demokratiskt inslag.

UTMANING

Folkbildningen bör tydligare än nu vara en del av den lokala offentligheten. Studieförbund bör i större utsträckning kunna medverka till att stimulera och stödja studiegrupper till att delta och agera i det offentliga.



Folkbildning, invandrare och nationella minoriteter (Kap 7)

Verksamheten bidrar till att uppfylla statens intentioner

Verksamheten för de prioriterade grupperna (personer med utländsk bakgrund, de nationella minoriteterna samt för deltagare med funktionshinder) är omfattande och bidrar till att uppfylla de grundläggande intentioner som staten har uttryckt.

Strukturell integration inte främst en fråga för folkbildningen

Att i ett mångkulturellt samhälle skapa likvärdiga möjligheter för alla grupper är inte främst en fråga för folkbildningen. En strukturell integration med jämlikhet mellan olika befolkningsgrupper ifråga om tillgång på likvärdiga resurser ifråga om arbete, boende, utbildning mm är en förutsättning att folkbildningens insatser ska bli verkningsfulla.

Folkbildningens bidrag till integrationen

Vad folkbildningen kan bidra med är vissa studiemöjligheter och mötesplatser där olika grupper kan lära känna varandra.

Folkbildningens bidrag till integrationen förutsätter också andra insatser. Vad folkbildningen kan bidra till är i bästa fall mer av ömsesidig kunskap och förståelse mellan olika delar av det mångkulturella samhället.

UTMANING

Folkbildningen behöver på ett mer medvetet sätt forma verksamheten för de särskilt viktiga målgrupperna så att deltagarnas behov, förväntningar, kulturella bakgrund, tidigare kunskaper och erfarenheter görs synliga.

Folkbildningen svarar inte mot integrationsarbetets krav

Folkbildningens organisationer har trots omfattande arbete inte lyckats forma en verksamhet som svarar emot de krav som integrationsarbetet ställer. Verksamheten präglas i alltför hög grad av ett svenskt perspektiv där andra erfarenheter och kunskaper får alltför liten plats. Andra kulturella bakgrunder än den svenska borde ha en given plats inom folkbildningen.

En avgörande punkt, i såväl integrerade som segregerade kurser och cirklar, är anpassningen till deltagarnas behov och förutsättningar. Det gäller såväl värderingen av andra kulturella erfarenheter än svenska som förmågan att upptäcka och bygga vidare på personliga kunskaper hos enskilda och grupper av deltagare med invandrarbakgrund.

Folkhögskolor och studieförbund anknyter inte tillräckligt eller ger inte plats för andra erfarenheter än de svenska, enligt studien.

UTMANING

Folkbildningens förhållningssätt till integration och medvetenhet om vad ett integrationsperspektiv på verksamheten innebär behöver utvecklas.

Brist på inflytande

Invandrargrupper står så gott som helt vid sidan av de demokratiska strukturer som styr inom folkbildningen.

UTMANING

Folkbildningens organisationer bör arbeta för att förändra detta.



Folkbildningen och deltagare med funktionshinder (Kap 8)

Verksamheten viktig ur ett empowermentperspektiv

Folkbildningens verksamhet för deltagare med funktionshinder är av mycket stor betydelse. Folkhögskolorna och studieförbunden intar en särställning när det gäller att bereda möjligheter för vuxna personer med funktionshinder att studera. Verksamheten är framför allt viktig ur ett empowermentperspektiv. Den fungerar för många som ”vägröjaren” när det gäller att ta stegen från maktlöshet till delaktighet i och möjlighet att påverka samhället.

UTMANING

En avsevärd förändring behövs för att personer med funktionshinder ska få inflytande över utformning och innehåll i folkbildningens verksamhet.

Folkbildningen lyckas men kommunerna lever inte upp till kraven

Både folkhögskolorna och studieförbunden har höga ambitioner när det gäller att skapa goda förutsättningar för funktionshindrades deltagande i verksamheten. Anordnarna har också i stor utsträckning lyckats i sina ambitioner.

Problemen är mest orsakade av andra aktörers bristande vilja och förståelse när det gäller att tillgodose de särskilda behoven. I fråga om olika former av assistans är det uppenbarligen så att främst kommunerna inte lever upp till de krav som funktionshindrade har rätt att ställa på dem.



Jämställdhet i folkbildningen (Kap 9)

Manlig dominans högre upp i hierarkin

Folkbildningens organisationer skiljer sig inte från samhället i övrigt ifråga om könsfördelningen i ledande funktioner.

Undersökningen visar att kvinnorna dominerar inte bara bland deltagarna i folkbildningsarbetet. Även i, framför allt, studieförbundens lokalavdelningar finns många kvinnor såväl i styrelser som bland anställda med ansvarsfunktioner. På de främsta posterna, som ordförande i styrelser och som rektor, dominerar männen.

Av den information som vi har tillgänglig framgår inte om eller hur en diskussion om jämställdhet förs inom studieförbunden och folkhögskolorna. Vi vet inte om det görs några ansträngningar för att t ex söka orsaker till varför den manliga dominansen på de ledande posterna är så markant.

Vi vet inte heller något om vilken plats jämställdhetsfrågor har i verksamheten.

UTMANING

Det är angeläget att man medvetet arbetar för en jämnare könsfördelning i ledande positioner såväl i styrelserna som på ledande tjänster.

Folkbildningens organisationer bör utveckla strategier för att förändra det manligt hierarkiska mönster som ännu präglar dem. Det är viktigt också mot bakgrunden av hur deltagande i verksamheten fördelar sig mellan kvinnor och män.

